Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

2.1.2023

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO TIEDUSTELULAINSÄÄDÄNNÖSTÄ (VNS 11/2021 vp), sisäministeriön täydentävä lausunto

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lisälausunnon otsikossa mainitussa asiassa 7.12.2022 pidetyssä kuulemisessa. Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

1. Siviilitiedustelulainsäädäntöä koskevista muutostarpeista

Siviilitiedusteluun liittyvä keskeinen sääntely on poliisilain (872/2011) 5 a luvussa (581/2019), laissa tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa (582/2019) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (616/2019). Viimeksi mainitun lain 7 luvussa säädetään suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä.

- **Sisäministeriön 16.12.2020 päivätyssä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetussa selvityksessä** siviilitiedustelua koskevasta lainsäädännössä, joka annettiin hallintovaliokunnalle, on viitattu teknistä laitetarkkailua (poliisilain 5 a luvun 14 §) ja lähetyksen jäljentämistä (poliisilain 5 a luvun 31 §) liittyviin pykäliin. Näiden osalta poliisilain 5 a luvussa säädetyt kuuntelu- ja katselukiellot sekä jäljentämiskiellot eivät ulotu kyseisiin tiedustelumenetelmiin. Selvityksessä todetaan, että näin ollen laki ei tällä hetkellä kiellä suojelupoliisia hankkimasta esimerkiksi toimittajan lähdesuojan alaista tietoa teknisen laitetarkkailun avulla tai jäljentämästä esimerkiksi asianajosalaisuuden piiriin kuuluvaa postilähetystä. Siviilitiedustelulainsäädännön voimaantulon yhteydessä suojelupoliisi määräsi sisäisesti, että kieltoja tulee noudattaa myös teknisessä laitetarkkailussa ja lähetyksen jäljentämisessä. Koska asialla kuitenkin on suuri merkitys oikeusturvan kannalta, tällaisista kielloista tulisi säätää lain tasolla.

  Hallituksen esityksessä laiksi poliisilain muuttamisesta (HE 275/2022 vp) kuuntelu- ja katselukieltoa siviilitiedustelussa koskevaa poliisilain 5 a luvun 41 §:ää ehdotetaan muutettavaksi, ja kielto ulotetaan tekniseen laitetarkkailuun. Hallituksen esitys HE 275/2022 vp on eduskunnan käsittelyssä.

- **Ns. palomuurisääntelystä (selonteko s. 17-18 ja 20)**

  Poliisilain 5 a luvun 44 §:ssä säädetään siviilitiedustelussa saadun tiedon luovuttamisesta rikostorjuntaan. Eduskunnan oikeusasiamies antoi 23.11.2021 päätöksen (EOAK/289/2021) tiedusteluvalvontavaltuutetun

kannanoton johdosta tiedustelulainsäädännön ns. palomuurisäännöksen soveltamisesta. Päätös on otettu suojelupoliisissa huomioon. Käytännössä päätös vaikuttaa suojelupoliisin tiedonluovutuksiin.

Suojelupoliisin toimiva yhteistyö muiden turvallisuusviranomaisten kanssa on tärkeää ja välttämätöntä kansalliseen turvallisuuteen liittyvän uhkaympäristön takia sekä muiden viranomaisten kansalliseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Palomuurisääntelyn mukaan, jos tiedustelumenetelmän käytön aikana ilmenee "jo tehty" tai "hankkeilla oleva" rikos, tietoa on luovutettava tai sitä saa luovuttaa rikoksen vakavuusaste huomioiden. Palomuurisäännökset eivät kuitenkaan mahdollista sellaisen tiedon luovuttamista rikostorjuntaan sellaisesta jo tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähemmän kuin kolme vuotta vankeutta, tai sellaisesta hankkeilla olevasta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta.

Palomuurisääntely ei mahdollista muun tiedustelumenetelmällä saadun tiedon, joka ei koske rikoksen tapahtumista, luovuttamista poliisille. Kyse voi olla esimerkiksi merkityksellisestä tiedosta, joka voi olla tärkeää poliisin työturvallisuuden tai poliisin kansalliseen turvallisuuden suojaamiseen liittyvien tehtävien kannalta.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa vuodelta 2021 on pohdittu palomuurisääntelyä.

Sisäministeriön alustavan arvion mukaan sujuvan viranomaisyhteistyön takaamiseksi lainsäädäntö (palomuurisäännös eli poliisilain 5 a luvun 44 §) vaatii selkeyttämistä. Tiedonluovutuksissa on kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta viranomaisyhteistyön lisäksi kyse myös sekä virkamiehen että kohteen oikeusturvasta.

Sisäministeriön suojelupoliisilta saadun tiedon mukaan eduskunnan oikeusasiamies ei ollut antanut joulukuun 2022 loppuun mennessä vuoden 2022 helmikuun tarkastuksesta vielä tarkastuskertomustaan, jonka pohjalta myös voitaisiin arvioida lainsäädännön muutostarvetta.

- **Kotirauhan suoja; pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävä tila (selonteko s. 14)**

Siviilitiedustelulla tarkoitetaan poliisilain 5 a luvun 1 §:n mukaan suojelupoliisin suorittamaa tiedonhankintaa ja tiedon hyödyntämistä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja muiden viranomaisten lakisääteisiä kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten.

Poliisilain 5 a luvun 4 §:n 4 momentin mukaan tiedustelumenetelmää ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

> Poliisilain 5 a luvun 11 §:n mukaan tuomioistuin päättää henkilön teknisestä kuuntelusta siviilitiedustelussa suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta, kun kuuntelu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Luvun 12 §:n mukaan tuomioistuin päättää henkilön teknisestä katselusta siviilitiedustelussa suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta, kun katselu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Poliisilain 5 a luvun 16 §:n mukaan laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen tai sen poisottaminen ei saa tapahtua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Edelleen peitetoimintatoimivaltuuksia (poliisilaki 5 a luku 17 - 18 §) ja valeostotoimivaltuuksia käyttävän poliisimiehen (poliisilaki 5 a luvun 20-22 §) tai ohjatun tietolähteen (5 a luvun 24 §) ei ole

> sallittua mennä sisään pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai oleskella siellä. Luvun 27 §:n mukaan tuomioistuin päättää paikkatiedustelusta siviilitiedustelussa, jos se kohdistuu muuhun kotirauhan suojaamaan paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään paikkaan tai paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävään määrätyn tiedustelumenetelmien käyttöön perehtyneen suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta. Paikkatiedustelulla tarkoitetaan luvun 26 §:n mukaan muussa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä paikassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedustelun kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, toimitettavaa tiedustelua esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi.
>
> (Rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen).

Tiedustelulainsäädännön antamista edelsi perustuslain 10 §:n muuttaminen (HE 198/2017 vp). Muutetun perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Sisäministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 35/2018 vp– HE 202/2017 vp) käsitellään siviilitiedustelulakiesityksen valtiosääntöoikeudellisia lähtökohtia. Lausunnossa todetaan, että perustuslain näkökulmasta ehdotettua lainsäädäntöä on arvioitava ennen kaikkea perustuslain 10 §:n 4 momentin kannalta, ja että lakiehdotus on kuitenkin merkityksellinen myös muiden perusoikeussäännösten, kuten kotirauhan suojan, kannalta. Tältä osin perustuslain 10 §:n 4 momentin säätämisen tarkoituksena ei ollut muuttaa oikeustilaa. Oikeustila muuttui luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan osalta. Muutos koski tiedon hankkimista toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 35/2018 vp– HE 202/2017 vp) käsitellyt kotirauhan suojaa (erityisesti s. 31-33). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan muun muassa, että ”tiedustelumenetelmän käytön yleisenä edellytyksenä nyt ehdotettavassa sääntelyssä on, että sillä voidaan perustellusti olettaa saatavan tietoja sellaisesta siviilitiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Peitetoiminnan ja valeoston edellytyksenä on lisäksi se, että menetelmän käyttö on välttämätöntä. Perustuslakivaliokunnan aikaisemmin arvioimasta poliisilain 5 luvun sääntelystä poiketen nyt ehdotetussa sääntelyssä ei siis ole kyse konkreettisesta ja yksilöidystä rikosepäilystä. Toimivaltuudessa ei siten ole kyse perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitetusta rikosten selvittämisestä. Säännöksestä ei myöskään käy ilmi, että peitetoiminta tai valeosto asunnossa olisivat perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä välttämättömiä perusoikeuksien turvaamiseksi (ks. esim. PeVL 11/2017 vp, s. 3 ja siinä mainitut lausunnot)”.

Vuoden 2021 joulukuussa annetussa selonteossa todetaan (s. 24), että ”Laajemmin yhteiskunnan ja sen yksilöiden perusoikeuksien suojan kannalta tiedustelumenetelmän kohdistamisen kielto kotirauhan suojaa nauttivaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan on nähtävä tekijäksi, jota on perusteltua seurata nykyistä pidemmältä ajalta tiedustelutoiminnasta saatujen kokemusten perusteella suhteessa sekä laajemmin yhteiskunnan turvallisuuteen että yksilöiden perusoikeuksien toteutumiseen”.

Asia on noussut esiin myös vuoden 2022 aikana valmiuslain uudistamiseen liittyvissä alustavissa arvioissa. Normaaliolojen sääntelyn tulisi olla mahdollisimman kattavaa ja toimivaa, mikä kattaa myös ns.

normaaliolojen häiriötilan ennen poikkeusoloja. Olisi arvioitava jo aikaisemmassa vaiheessa ennen poikkeusoloja pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävän tilan tiedustelukiellon sääntelyn väljentämistä välttämättömistä syistä. Selonteossa todetaan (s. 14), että tiedustelun keinoin torjuttavat kansallisen turvallisuuden uhat ovat yhteiskunnalliselta merkitykseltään astetta vakavampia kuin rikostorjuntaan liittyvät uhat. Rikostorjunnassa voidaan nykyisin toteuttaa tiedonhankintaa kotirauhan suojaamaan tilaan.

Sisäministeriö toteaa, että kielto kohdistaa tiedustelumenetelmää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan on tavallisen lainsäädännön tasolla. Siviilitiedustelulainsäädäntöä edelsi perustuslain 10 §:n muuttaminen ja sääntely kytkettiin perustuslain 10 §:n 4 momenttiin eikä perustuslain 10 §:n 3 momentin tulkintaan.

- **Uusien teknologioiden takia** on arvioitava muiden palveluntarjoajien kuin teleyritysten teknologianeutraalia avustamisvelvollisuutta kansallisen turvallisuuden suojaamiskyvyn ja erityisesti kyberuhkien torjumisen kannalta.

  Sisäministeriö ja puolustusministeriö asettivat helmikuussa 2022 hankkeen viranomaisten toimintaedellytysten arvioimiseksi kansallisen kyberturvallisuuden varmistamisessa, kyberrikollisuuden torjunnassa, kyberpuolustuksessa sekä nopeasti kehittyvissä yhteiskunnan kyberturvallisuutta uhkaavissa tilanteissa, ottaen huomioon kansallisen ja kansainvälisen uhkaympäristön jatkuvan kehittymisen. Selvityshankkeessa arvioidaan myös tiedonvaihtoa, ja työn aikana on käsitelty viranomaisten välisen tiedonvaihdon ja yhteistyön edellytysten kehittämistä vakavissa, kansallista turvallisuutta vaarantavissa kyberpoikkeamatilanteissa. Selvityshankkeen raportti julkaistaan vuoden 2023 alkupuolella.

- **Suomen hakemus Pohjois-Atlantin liiton (NATO) jäseneksi**

  Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä on säädetty tarkemmin suojelupoliisin tehtävistä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sisäministeriön ohjauksessa. Siviilitiedustelulainsäädännössä säädetään suojelupoliisin kansainvälisestä yhteistyöstä.

  Suojelupoliisi tulee toimimaan Nato-jäsenyyden myötä osana liittokunnan tiedusteluyhteisöä.

  Asiaan liittyen on tässä vaiheessa tunnistettu välttämätön lainsäädännön muutostarve muun muassa lakiin henkilötietojen käsittelyssä poliisitoimessa (616/2019) ja sen 51 §:ään, joka koskee henkilötietojen luovuttamista kansainvälisessä yhteistyössä.

- **Muuta esille tulevaa**

  Sisäministeriö toteaa tiedustelulainsäädännön tarkistustarpeista erillisenä, että suojelupoliisi on tuonut esiin mm. pakolaisvakoilun kriminalisoinnin sekä rikoslain terrorismirikosluvun (RL 34 a luku) tarkastelutarpeen.

2. Suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia koskevia puutteita

Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan suojelupoliisin tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Suojelupoliisin muilta viranomaisilta ja niiden rekistereistä saamat tiedot voivat olla välttämättömiä riittävän varhaisessa vaiheessa tapahtuvan ensihavainnon saamiseksi kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta.

Siviilitiedustelulainsäädännön (poliisilain 5 a luku, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa) tultua voimaan 1.6.2019 suojelupoliisi ei ole enää ollut esitutkintaviranomainen ja tästä johtuen suojelupoliisilta poistettiin rikosten selvittämistehtävä, mutta säilyi valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta koskevien rikosten estämis- ja paljastamistehtävä (esim. vakoilu tai valtiopetosrikokset).

Suojelupoliisin esitutkintaviranomais -aseman poistumisen myötä ei kuitenkaan tarkistettu muuttuneen tilanteen kannalta keskitetysti eri hallinnonalojen sektorilainsäädäntöä siltä osin kuin kyse on kansallinen turvallisuus tietojen antamisperusteena suojelupoliisille, mikä johti osittain tiedon saannin supistumiseen. Kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta voi olla sellaista, joka toiminnan konkretisoituessa on rikos, mutta johon ei vielä voida kohdistaa yksilöityä rikosepäilyä. Kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta ei kohdistu ensisijaisesti kehenkään yksilönä, vaan yleisemmin yhteiskuntaan ja sen ihmisyhteisöön.

Suojelupoliisin tiedonsaannin perustan muodostaa poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin säännös, jonka keskeinen sisältö on se, että poliisilla on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei tiedon antamista poliisille ei ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.

Siviilitiedustelun kohteet, joista voidaan hankkia tietoa siviilitiedustelumenetelmiä (toimivaltuudet) käyttäen, on määritelty poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 3 §:ssä.

Keskeistä on turvata suojelupoliisin tiedonsaanti sekä sen toimialaan kuuluvien vakavien rikosten estämiseksi että kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi (aik. valtioturvallisuus).

Kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta muun muassa seuraavien sektorilakien nojalla ei voida luovuttaa tietoja suojelupoliisille:

- **Laki verotustietojen julkisuudesta (1346/1999)**

  Lain 19 §:n 1 kohdan mukaan verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, selvittämistä sekä syytteeseenpanoa varten.

- **Ulosottokaaren 3 luvun 70 §**

  Ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, ulosottoviranomainen saa salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa antaa pyydettäessä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia välttämättömiä tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten ja suojelupoliisille valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten ennalta estämistä varten.

  Eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä LaVM 2/2020 vp (HE 2/2020 vp hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi oikeusministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten

muuttamisesta) käsitellään ulosottokaarta koskevan muutosesityksen osalta suojelupoliisin tiedonsaantioikeutta kansallisen turvallisuuden perusteella seuraavasti:

> ”Lakiehdotuksen 3 luvun 70 § sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta esitutkinta- ja eräille muille viranomaisille sekä tuomioistuimille. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan tehdään tarkistus, jolla huomioidaan se, että siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeen suojelupoliisi ei ole enää esitutkintaviranomainen (ks. HE, s. 37—38 ja 54). Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutetaan esityksen mukaan siten, että ulosottoviranomaisella on oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja suojelupoliisille valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten ennalta estämistä varten. Voimassa olevan kohdan mukaan tietoja voidaan luovuttaa syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Kohta on kattanut myös suojelupoliisin esitutkintaviranomaisena. Edellä todetun mukaisesti siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön voimaantulon myötä suojelupoliisi ei ole enää esitutkintaviranomainen. Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) muutetun 10 §:n mukaan suojelupoliisin tehtävänä on kuitenkin edelleen estää rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Säännöksen tarkistuksella varmistetaan, että ulosottoviranomainen voi edelleen luovuttaa välttämättömiä tietoja suojelupoliisille sen toimivaltuuksien kattamien rikosten ennalta estämiseksi. Esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää ehdotettua tarkistusta tarpeellisena.
>
> Esityksen käsittelyn yhteydessä lakivaliokunnassa on noussut esiin myös kysymys siitä, tuleeko suojelupoliisin toimintaedellytysten turvaamiseksi ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n 1 momenttia muuttaa esityksessä ehdotettua laajemmin siten, että ulosottoviranomaisten oikeus antaa tietoja suojelupoliisille laajennetaan kattamaan toiminta, joka uhkaa kansallista turvallisuutta.
>
> Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan ottaen huomioon se, että nyt käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä ehdotetaan tehtäväksi EU:n tietosuojalainsäädännöstä johtuvat välttämättömät muutokset ja siihen liittyen eräitä valtiosäännöstä johtuvia tarkistuksia, oikeusministeriö ei ole katsonut tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää edellä mainittua aineellista laajennusta ulosottokaaren muuttamista koskevaan lakiehdotukseen. Tällaisella muutoksella on alustavasti arvioitu olevan myös pidemmälle menevää vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, ja muutoksen tekeminen edellyttää perusteellista vaikutusten arviointia. Myös mahdolliset tietojärjestelmävaikutukset on syytä arvioida. Saadun selvityksen mukaan oikeusministeriössä on katsottu, että tällaisen lainmuutoksen tarve on syytä arvioida erikseen, jotta voidaan hankkia muun muassa tarvittava lausuntopalaute.
>
> Asiassa saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää asianmukaisena hallituksen esityksessä omaksuttua ratkaisua ja ehdotusta koskien suojelupoliisille luovutettavaa tietoa. Valiokunta pitää perusteltuna ja tärkeänä, että oikeusministeriö suorittaa erikseen lainmuutoksen tarpeen arvioinnin koskien edellä selostettua laajennusta suojelupoliisille luovutettavan tiedon osalta. ”

Suojelupoliisi saa pykälän 4 kohdan mukaan tiedot turvallisuusselvitysten laatimiseksi turvallisuusselvityslaissa (726/2014) säädetyllä tavalla.

- **Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) eli sosiaalihuollon asiakaslaki (yhdistettynä poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momenttiin)**

Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä,

jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.

Sosiaalihuollon asiakaslain 18 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen tulee pyydettäessä antaa asiakkaan tai tämän laillisen edustajan suostumuksesta riippumatta tieto salassa pidettävästä asiakirjasta poliisille, syyttäjäviranomaiselle ja tuomioistuimelle, jos se on tarpeen sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetään ilmoitusvelvollisuus rikoslain (39/1889) 15 luvun 10 §:ssä, taikka jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Sosiaalihuollon asiakaslain 18 §:n 3 momentin mukaan salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa oma-aloitteisestikin tiedon, kun epäillään edellä 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka silloin, kun epäillään jonkun syyllistyneen siinä mainittua vähäisempään rikokseen, jos sosiaalihuollon järjestäjä ja toteuttaja arvioi sen olevan välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Lisäksi sosiaalihuollon järjestäjä ja toteuttaja saa salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Korkein hallinto-oikeus on antanut päätöksen (KHO 2021:13), joka koski sosiaaliviranomaisen oma-aloitteisen luovuttamisen edellytyksiä ja poliisin oikeutta saada pyytämiään tietoja. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentissa on rajoitettu tai kielletty tiedon antamista ja sosiaalihuollon asiakaslain 18 § koskee salassa pidettävien tietojen antamista sosiaalihuollon asiakkaan suostumuksesta riippumatta. Asiakaslain 18 §:n 3 momentti koskee sosiaaliviranomaisen tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen edellytyksiä.

- **Laki finanssivalvonnasta (878/2008)**

  Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa mukaan salassapitosäännösten estämättä tietoja Suomen tai muun ETA-valtion syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi sekä liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaisen liiketoimintakiellon määräämiseksi.

  Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b§:n muuttamisesta (HE 236/2021 vp). Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa liittyen luonnokseen edellä mainitun hallituksen esityksen täydentämisestä (lausuntoaika päättyy 6.1.2023).

- **Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010)**

  Otsikossa mainitun lain 6 §:ssä säädetään velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoituksesta. Kansallinen turvallisuus ei ole perusteena.

  Velvoitteidenhoitoselvityksiä laaditaan tukemaan pykälässä mainittujen viranomaisten tehtäviä. Lain 6 §:n 11 kohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien suorittamaa rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai Tullin suorittamaa esitutkintaa, jos rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta ja rikoksen epäillään tapahtuneen organisaation toiminnassa taikka organisaatiota hyväksi käyttäen.

  Myös lain 6 §:n 13 kohta voi olla merkityksellinen suojelupoliisin kannalta ja lainkohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja

paljastamista sekä mainitun lain 5 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämistä, ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä tutkintaan saattamista.

Hallitusneuvos Johanna Hakala

Tiedoksi sisäministeri Mikkonen
valtiosihteeri Koskela
erityisavustaja Vornanen
erityisavustaja Kivinen
erityisavustaja Jalo
johtava asiantuntija Lindstedt
kansallisen turvallisuuden yksikön johtaja Knape
HKO/oikeudellinen tuki -yksikkö
johdon sihteeri Söderman
johdon sihteeri Landström
johdon sihteeri Alvesalo
KTY/virkaposti